

Sídliště lengyelské kultury Šelešovice – „Pod rozdíly“

The Lengyel Culture settlement Šelešovice – „Pod rozdíly“

*Jaroslav Bartík, Adam Fojtík,
Miroslav Popelka*

Abstract:

This study offers an assessment of a minor archaeological excavation which was undertaken in connection with building a new house estate in locality Šelešovice – ‘Pod rozdíly’. In the framework of several stages of rescue excavations, in addition to features from several later periods, also a small part of Lengyel Culture settlement was surveyed. Included in this exploration are three recessed settlement pits with no detailed classification as to their purpose. We cannot exclude exploratory function for mining subsurface loess or their function as objects of storage and economic character. It is not possible to establish the total area of the settlement site, due to the limited zone of the excavation; it can, however, be presumed, that the settlement takes up a large part of the left bank tract of the brook Kotojedky between the villages Šelešovice and Jarohněvice. A collection of features found in the archaeological excavation includes fragments of ceramic vessels, wall filling-up, animal bones as well as as chipped, polished and other macrolithic stone industry. The set of ceramics finds, which was analysed, is sufficiently large as well as representative from the point of view of the chronologically significant characteristics. Taking into account relative chronology, all three objects can be dated to the beginning of the upper stage of the Moravian Painted Ware culture (phase MPWC IIa).

Keywords:

Neolithic, Lengyel Culture, Settlement

1. Úvod

Od roku 2015 probíhá na lokalitě Šelešovice – „Pod rozdíly“ intenzivní stavební činnost související s budováním nové čtvrti rodinných domů. V průběhu postupné výstavby se uskutečnilo několik záchranných archeologických výzkumů, při kterých byla zachycena část polykulturního sídlištního areálu osídleného v mladém neolitu, starší fázi kultury lužických popelnicových polí a v raném středověku (POPELKA 2015a; 2016a, b). Předkládaný příspěvek je zaměřen na analýzu nejstaršího doloženého osídlení lokality reprezentovaného několika objekty lengyelské kultury. Učiněn je zde také pokus o zasazení získaných dat do mikroregionálního kontextu povodí říčky Kotojedky, které je však limitováno dosavadním počtem známých souborů a mírou jejich vyhodnocení.

2. Poloha lokality

Polykulturní archeologická lokalita v trati „Pod rozdíly“ se nachází na SV okraji obce Šelešovice (obr. 1), ležící necelých 5 km jihozápadně od Kroměříže. Sídlištní areál se rozkládá na mírném, k jihovýchodu exponovaném svahu se sklonem do údolí říčky Kotojedky, někdy nazývané také jako Olšinka. Obcí prochází hlavní komunikační tah z Kroměříže směrem na Zdounky. Nadmořská výška zde osciluje od 207 do 210 m n. m. Lokalita je omezena od severu až severovýchodu komunikací II/432, na západě a jihozápadě obslužnou komunikací na hranici intravilánu a na jihovýchodě soukromým pozemkem s výběhem pro koně. Dále na východ navazuje na nově zastavované pozemky zemědělsky obdělávaná plocha. Vlastní pozitivní archeologické situace byly zjištěny v jihovýchodní části plochy určené k výstavbě rodinných domů, kterou protnul výkopy inženýrské sítě nebo se vyrýsovaly v ploše nové obslužné komunikace (obr. 2). Přibližný střed lokality lze vztáhnout ke koordinátám 49,255865° N; 17,361738° E (WGS 84).

Nížinné sídlisko púchovskej kultúry v Malenoviciach pri Zlíne

A Valley Settlement of Púchov Culture in Malenovice near Zlín

Zuzana Staneková, Adam Fojtík,
Miroslav Popelka

Abstract:

Locality Chmelník is situated in the cadastre of Malenovice near Zlín. In 2015 a rescue archaeological excavation was carried out here, in which, three areas with cultural strata containing archaeological finds were established. The richest in finds was the third area, which was consequently divided into five sections. In addition to cultural strata, also two settlement objects were explored. The finds from this excavation date this locality to La Tène period. The ceramics finds represent Púchov culture; while a part of the finds can be dated to middle La Tène period. This is the first known settlement with finds of pre-Púchov horizon in Moravia. The total period of settlement in Chmelník can be dated to LTC1 – LTD.

Keywords:

Laten Age, Púchov culture, pre-Púchov horizon, settlement, ceramic

Úvod

V priebehu roku 2015 bol na základe oznámenia o stavebnej činnosti uskutočnený záchranný archeologický výskum na lokalite Chmelník, ktorá sa nachádza v katastrálnom území Malenovic pri Zlíne. Počas výskumu bola v priestore stavby zachytená kultúrna vrstva obsahujúca archeologický materiál.

Poloha

Priestor realizovanej stavby sa nachádza severne od historického centra Malenovic (obr. 1). I napriek pomerne rozsiahlej skrývke ornice (28 100 m²) boli pozitívne archeologické situácie zistené iba na obmedzenej ploche v severnej časti areálu stavby (obr. 2). Tento záujmový priestor leží v nadmorskej výške okolo 196 m a nachádza sa v inundácii rieky Dřevnice, od ktorej súčasného toku je vzdialený asi 110 m. Je pravdepodobné, že severná časť sídliska bola v minulosti týmto tokom odplavená (FOJTÍK – POPELKA 2016, 245). Plochu, na ktorej bola zachytená kultúrna vrstva (plocha 3) možno bližšie lokalizovať na ZM ČR 1 : 10 000, list 25-31-24, v okolí bodu 419/172 mm od Z/J s. č. Dřevnická niva predstavuje okrsk v západnej časti Zlínskej vrchoviny Moravsko-slovenských Karpát. Ide o fluviaľne akumuláciu roviny s celkovou rozlohou 22,59 km² (DEMEK – MACKOVČIN 2006, 129). Geologické podložie je v týchto miestach tvorené nespevnenými riečnymi sedimentmi, ktoré sa skladajú z hlíny, piesku a štrku (zdroj: http://mapy.geology.cz/geocr_50/). Na nich sa vytvorila glejová fluvizem (zdroj: <http://mapy.geology.cz/pudy/>), ktorej prirodzený vegetačný pokryv je tvorený lužnými lesmi a údolnými lúkami (JANDÁK – PRAX – POKORNÝ 2007, 100).

Metóda výskumu

V priebehu archeologického výskumu boli zachytené celkom tri plochy, v ktorých priestore bola zistená prítomnosť archeologických artefaktov (obr. 2). Zatiaľ čo z plôch 1 a 2 boli získané iba ojedinelé archeologické artefakty (keramika, mazanica, troska), ktoré sa priamo neviazali na žiadnu štruktúru, na ploche tri bola objavená kultúrna vrstva. V jej priestore bola vytvorená sieť piatich segmentov, pričom sa v nich podarilo zachytiť aj jeden zahĺbený objekt a ohnisko (obr. 3). Vlastné zameranie výskumu bolo prevedené pomocou ručnej GPS stanice Trimble Juno 5. Na základe tohto zamerania boli následne vytvorené plány výskumu (obr. 2–4).

Lokalizace zaniklé středověké vsi Hondorf na Rožnovsku

Localization of extinct medieval village Hondorf in Rožnov region

Jan Anlauf, Šárka Anlaufová

Abstract:

In the above article we would like to attempt to sum up the up-to-date knowledge on vanished village of Hondorf in the Rožnov region. The existence of the village is documented in historical records, which, however, only give information about it perishing before the year 1502. We also assume that Hondorf could be linked to villages Vyšová and Nová Vyšová, mentioned in the year 1348.

The location of the village is associated with forest locality Hondorf, which is situated approximately 5 km north of the centre of the town of Zubří. No archaeological records confirming its existence or exact site were available up to date. Archaeological finds of ceramics discovered during the open cast excavation between the years 2016 and 2018 could thus become the first records of mediaeval settlement in the researched area. The finds were compared to written records and the location of the find was juxtaposed with historical maps; and at the same time, the natural conditions in the locality were taken into account. So far it seems the possible mediaeval settlement could have been concentrated around the mountain saddleback which forms a natural communication route between the north and south sides of the mountain ridge. Several buildings were recorded here on the map from the middle of the 18th century, those, however, disappeared again by the middle of the 19th century.

Keywords:

open cast archaeological exploration, finds of ceramics, mediaeval colonisation

Úvod

Počátky osídlení na Rožnovsku můžeme spojovat především se středověkou kolonizací. Zejména s obdobím 13. a 14. století, ačkoliv proces osidlování pokračoval i v následujících staletích. Na konci 13. století bylo údolí Rožnovské Bečvy rozděleno mezi Olomoucké biskupství, kterému patřil levý břeh dolního toku, a pány z Krásna, kterým náležel pravý břeh. Kolem poloviny 14. století získali Rožnovsko a další rozsáhlé statky v údolí Rožnovské Bečvy páni z Kravař, kteří zde zakládají rožnovský hrad, a ve stejné době (v polovině 14. století) nejspíš vzniká i město Rožnov (JANIŠ 2008, 202).

S obdobím kolonizace také souvisí vznik vesnic, které nedlouho po svém založení opět zanikají, a buď jsou později obnoveny, nebo zcela mizí. I když šlo o jev v té době běžný (NEKUDA 1961), na Rožnovsku známe pouze jeden případ. Je jím zaniklá středověká ves Hondorf, která se nacházela na hřebeni Hodslavického Javorníku, respektive Veřovických vrchů, severně od centra města Zubří. Počátky Hondorfu pak nejspíš můžeme spojovat s pány z Krásna, neboť podle záznamů patřila tato ves mezi jejich alodní statky (JANIŠ 2008, 202).

O vesnici samotné však víme jen velmi málo. Kromě dvou záznamů o majetkových převodech v zemských deskách nám další údaje prakticky chybí. Její poloha bývá určována pouze na základě dochovaného názvu lesní trati „Hodorf“, avšak bez archeologických dokladů. Teprve nedávno se podařilo najít několik drobných fragmentů středověké keramiky, které mohou být prvním archeologickým dokla-

Tištěné bible ve sbírkových a knihovních fondech Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně

Printed Bibles in the Collections and Libraries of the Museum of South East Moravia in Zlín

Veronika Balajková

Abstract:

The Museum of South East Moravia in Zlín owns very interesting as well as numerous collections of rare historical books. A large part of the collections was obtained from the effects of the museum societies from Luhačovice, Vizovice and Napajedla. The number of objects, saved thanks to activities of museum societies, substantiates the importance of museum societies in saving records of the past of our region as well as the respect with which the local inhabitants treated these societies, expressed by the character of donations from family heritage. Among the most valued collections of our museum is a set of Bibles. It is not very extensive as far as the number of items is concerned (48 copies of Bibles representing 33 editions; 37 copies of New Testament representing 27 editions). However, looking at the set closer, we will find that it contains nearly complete collection of Czech printed Bibles dated from 16th to 19th centuries, including such treasures of Czech printing art as Severin Bible, Melantrich Bible or Kralická Bible. At the same time we also own a number of interesting Bibles of foreign provenience, such as two Hebrew Bibles, or a Latin Holy Bible from the year 1645 printed in Antwerp, as well as Luther Bible from the year 1663 published in Jena. It is also interesting to look at the collection of the Bibles from the point of view of the ratio of preserved Catholic and non-Catholic copies, where the non-Catholic Bibles prevail, which bears witness to a rich history of religious diversity of our region. In this paper I would like to bring to attention of the reader the rare prints found in the collections of our museum, which, so far, have not been sufficiently surveyed, and, which, unfortunately, because of lack of this attention, are often not in the best possible condition. I sincerely hope that in future, it will be possible to obtain sufficient funding for their restoration, as well as establishment of a new depository, in which they could be kept in respectable condition reflecting upon their importance.

Keywords:

Bible, old prints, historical funds, literary funds, museum libraries, museum societies, book restoration

Úvod

Muzeum jihovýchodní Moravy (MJVM) ve Zlíně vlastní velmi zajímavou a početnou sbírku vzácných historických knihovních fondů. Velkou část těchto sbírek jsme získali z majetku muzejních spolků z Luhačovic, Vizovic a Napajedel, které byly v 50. letech minulého století zrušeny a jejich sbírky byly převedeny do našeho muzea. Řada z nich ale také pochází z naší vlastní sbírkotvorné činnosti a z darů příznivců našeho muzea. Množství předmětů, které byly zachráněny díky muzejním spolkům, nám dokládá velký význam muzejních společností při záchraně dokladů minulosti našeho regionu a taktéž respekt obyvatel k těmto institucím, vyjádřený dary z rodinných pozůstalostí.

V tomto příspěvku chci upozornit na vzácné tisky nacházející se ve fondech našeho muzea, jimž doposud nebyla věnována dostatečná pozornost a často proto bohužel nejsou v nejlepším stavu. U většiny z nich nemá muzeum prostředky ani na zakoupení odpovídajícího obalového materiálu, natož na odborné restaurování alespoň těch nejvzácnějších tisků. Základní funkcí muzea je činnost sbírkotvorná a ochrana těchto sbírek. Zbývající funkce, jako vědecký výzkum, výstavnictví a vzdělávací činnost, jsou zcela závislé na kvalitě sbírek, protože těžko můžeme vystavovat nebo zkoumat něco, co se nám doslova rozpadá pod rukama. Poslední tren-

Kamenická dílna Jana Záhoříka v Uherském Brodě a navazující kamenosochařský závod jeho ženy Julie

*Jan Záhořík's Stonemason Workshop in Uherský Brod and Its Consequent
Transformation into a Stone Work Enterprise by His Wife, Julia*

Aleš Naňák

Abstract:

The article looks at minor sacral architecture in the regions of Uherský Brod and Zlín, focusing on the stonemason workshop of Jan Záhořík. He headed the workshop between 1883 and 1898. The article notes forms used as well as placement of the works. It follows the development of the workshop after the death of Jan Záhořík and describes activities of his wife Julia, née Jarolímková, who, based on the heritage from her husband, went on to establish a prospering stone work enterprise. The enterprise was later taken over by Jaroslav Lužný.

Keywords:

minor sacral architecture, stonemason, stone cross, cast iron cross, field cross, Jan Záhořík, Julie Záhoříková, Jaroslav Lužný, Uherský Brod

Mezi kamenické, respektive kamenosochařské dílny, které se na přelomu 19. a 20. století dokázaly výrazněji prosadit na Uherskobrodsku, bezesporu patří dílna, jejímž zakladatelem byl Jan Záhořík.¹ Přestože on sám se přelomu letopočtu nedožil, jeho „značka“, přesněji tradice jeho dílny s odkazem na jeho jméno, přečkala pád monarchie a vstoupila i do nové republiky.

Jan Záhořík se narodil 26. dubna 1851 na čp. 54 v Uhřicích, a to do rodiny Tomáše Záhoříka a jeho ženy Barbary, dcery Ondřeje Bitterlinga původem ze Schaubu v Čechách (dnes obec Pšov, okres Karlovy Vary).² Tomáš Záhořík je v matričních zápisech uváděn jako dráb při velkostatku, později jako panský dráb.³ Nevíme, kde Jan Záhořík získává kamenické zkušenosti, nicméně k 17. červenci 1883 je zapsána jeho kamenická živnost v Uherském Brodě.⁴ V následujícím roce, konkrétně 12. února 1884, vstupuje Jan Záhořík, kamenický mistr, v Uherském Brodě do manželství se čtyřiatřicetiletou Julií Jarolímkovou (nar. 8. května 1850), svobodnou dcerou kloboučníka Josefa Jarolímka ze Dvora Králové a jeho ženy Marie rozené Valšové.⁵ Julie Jarolímková se v Uherském Brodě zdržovala právě od roku 1883,⁶ přičemž se zdá, že sem přišla z Vídně.⁷ Ve Vídni se též narodila její dcera Josefa, a to už 31. října 1877.⁸ K roku 1890 je rodina psána na čp. 185 v Uherském Brodě,⁹ později se objevují na čp. 217 a 220.

Mezi nejstarší dochovaná Záhoříkova díla patří kombinovaný kříž (obr. 1), tedy litinový kříž s kamenným podstavcem, který stojí v Uherském Brodě u křižovatky ulic Horní Valy, Antonína Hrubého a Moravská. Na dvoustupňové základně je posazen členěný čtyřboký sokl. Jeho strany jsou hladké, bez zdobení, zadní část pak opatřena signaturou: *J. Záhořík/Ung. Brod. 1884*. Na sokl navazuje vysoký podstavec, který je na čelní straně opatřen mělkou vpadlinou s obloukovým závěrem. Do vpadliny je vsazen robustní reliéf Matky Boží. Hlava nakloněná napravo, ruce sepjaty v půli těla, pravá noha mírně vykročena. Šat Panny Marie je bohatě zřasený. Podstavec je završen vyloženou profilovanou římsou. Z ní vychází litinový kříž. Spodní část vertikálního břevna je doplněna postavou klečícího anděla, nad ním je umístěna kartuš s textem: *DOKONÁNO/JEST*. Ramena kříže jsou dekorativně zakončena. Korpus, anděl i vavříňové rámování kartuše jsou zlacené.¹⁰ Toto rané Záhoříkovo dílo se vyznačuje rustikálním reliéfem Matky Boží, který odkazuje na lokální provenienci. Takové pojednání je ojedinělé a u dalších (mladších) děl se Záhořík přikloní k drobnější sériově vyráběné a dodávané podobě reliéfu. Ojedinělá je i podoba podpisu. Jméno je

Malíř František Hlavica

František Hlavica, a Painter

Nela Vlčková

Abstract:

František Hlavica (1885-1952), a painter, is one of the all but forgotten artists on the Czech art scene. He has, nevertheless, a great significance for the Wallachian region. His work is mostly represented by figurative motifs and landscape paintings. Hlavica moved to Brno, where he settled and earned his living mostly by painting official portraits. During the 1920s, the artist seeks regions with rich folklore heritage and visits them frequently. He focuses on documenting folk costumes but also folk architecture. In 1928 he became a lecturer at the Technical University in Brno, where he worked until 1951. The style of his work did not change much over the years. He more or less ignored the new trends and movements of the first half of the twentieth century. His watercolour paintings were very realistic. František Hlavica worked with a number of different forms of fine arts – painting, drawing, but also graphic design and provided illustrations for books and magazines.

Keywords:

painter, Wallachia, watercolour, technique, illustration, drawing, portrait

Malíř František Hlavica patří mezi ty umělce, jejichž život a dílo byly hluboce poznamenány rodným krajem, Valašskem. Hlavicovo dílo je plně realistické, je vždy opřeno o zevrubné studium přírody a skutečnosti. Mnohé Hlavicovy obrazy zachycují život na Valašsku té doby. Ve svých akvarelech dokumentoval tradice, které se již z našeho povědomí pomalu vytrácejí, a tím se stává důležitým protagonistou regionalismu.

František Hlavica se narodil 23. ledna 1885 ve městě Vsetín,¹ do rodiny řezbáře Františka Jana Hlavici² a jeho manželky Anny Hlavicové, rozené Slováčkové,³ jako nejstarší syn ze sedmi dětí.⁴ Otec měl svou vlastní řezbářskou dílnu a v okolí byl známý nejen jako řezbář, ale také jako výrobce hudebních nástrojů (ROKYTOVÁ 1999, s. 6). Byl horlivým muzikantem a měl svou vlastní kapelu. Matka byla zase nadaná zpěvačka a pilná vyšívačka. Domácí hudební prostředí a otcova řezbářská dílna kladně ovlivňovaly Hlavicovo malířské nadání. Podobně jako František, tak i oba mladší bratři Emil a Rudolf zdědili umělecké vlohy. Emil Hlavica se stal sochařem a malířem a mladší Rudolf Hlavica sochařem a řezbářem.

Již od raného dětství František Hlavica rád kreslil. Do sešitů si kreslil portrétní studie svých učitelů i spolužáků. Poprvé bylo Hlavicovo nadání objeveno v jeho jedenácti letech, kdy na sebe upozornil zdařilými karikaturami učitelského sboru načrtnuté křídou na kamenech vsetínského mostu. Tyto kresbičky vzbudily vlnu obdivu i nevole, protože někteří členové pedagogického sboru se v karikaturách poznávali. Vzniklou nepříjemnost zahladil soudní rada Pazderka, otec Hlavicova spolužáka, jemuž bylo proti mysli, že by mohl být nadaný chlapec trestán za svůj talent. František však musel na chvíli s kreslením přestat (HLAVICA 1952, s. 1–2). Aby nestrádal, vyrobil mu otec housle, na které František pilně cvičil, a od svých dvanácti let začal hrát v kapele otce. Hudba Františka uchvátila natolik, že uvažoval o kariéře hudebníka. Matka si však přála, aby z jejího syna byl farář a otec viděl ve svém synovi pokračovatele řezbářského řemesla.

František Hlavica tedy nastoupil na státní odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí, obor figurální řezbářství. Praktické vyučování v řezbářské dílně

„Čtenáři, vzpomeň nás, my že roztroušeně mrtvi ležíme, jak povinnost kázala nám!“ Oběti Velké války z Valašských Klobouk

'Remember, oh Reader, We Lie Scattered Here Dead, Obedient
to Our Duty!'
Casualties of the First World War from Valašské Klobouky

Petr Odehnal

Abstract:

In 1931 a memorial to the casualties of the First World War was erected in Valašské Klobouky. There are 55 names on the plaque; four more names were inscribed at a later stage. The article overviews casualties of the First World War from the town of Valašské Klobouky, based on three existing lists of the period and two data bases of killed soldiers made available by Military Historical Archives and Military Central Archives; additionally, identification based on records of church registers was used. Combining and revising the aforementioned sources, the author established there were 69 casualties from Valašské Klobouky; this number is, however, not necessarily final. The main part of the article introduces the individual casualties in a form of personal profiles.

Keywords:

First World War, Valašské Klobouky, casualties of war, memorial to war casualties

Variaci epitafu složeného na počest padlých Sparťanů v bitvě u Thermopyl vložil ředitel valašskokloboucké školy Jan Heralt do úvodu seznamu mužů z Valašských Klobouk padlých ve Velké válce, který vyhotovil k 31. srpnu 1916. Jedná se o první soupis klobouckých obětí první světové války a uvádí 27 jmen; zápis za školní rok 1917/1918 pak přináší dalších šest jmen a konstatuje, že „celkem padlo nebo zemřelo následkem útrap válečných od počátku války do 31. srpna 1918 jen 33 zdejších vojínův“.¹ V seznamu nejsou uváděni pouze rodáci, ale lidé žijící ve městě (Viktor Kašpárek, František Koukal, Karel Pleca, Josef Trčka, Albert Unzeitig a Josef Vaňatka); dodejme, že někteří umírali ještě v následném období.

Druhý soupis klobouckých obětí války zapsal v závěru roku 1922 do farní kroniky P. Ignát Kremel² (také v jeho seznamu nejsou uváděni pouze rodáci, ale lidé žijící ve městě – tedy i Karel Pleca a Albert Unzeitig), uvádí 16 klobouckých obětí; oba seznamy se shodují jen v osmi jménech.

Třetí, nejkvalitnější soupis byl zpracován katechetou Josefem Baránkem, a to k 11. říjnu 1931,³ nacházíme v něm 56 jmen. Tento soupis byl vyhotoven v souvislosti s realizací pomníku obětem Velké války, který byl zbudován – dle farní kroniky nákladem právě katechety Baránka – v listopadu 1931.⁴ Na rozdíl od pamětní desky věnované Antonínu Böhmovi (1932) a památníku k počtě T. G. Masaryka a M. R. Štefánika (1933, památník československé vzájemnosti), které zaštitily, organizovaly a realizovaly spolky, by tedy byl pomník klobouckým obětem realizován řeckněme soukromou osobou. Skutečnost ale byla poněkud jiná. V Kloboukách se o pomníku mluvilo už v roce desátého výročí vzniku republiky, věc opakovaně projednávala městská rada a také zastupitelstvo a byl za tímto účelem dokonce zřízen zvláštní fond, do něhož rozhodnutím zastupitelstva město v roce 1928 přispělo částkou 2 000 korun. Podle zápisů ze zasedání kloboucké městské rady byla věc znovu otevřena v dubnu 1931, iniciátorem byl František Růžička, ředitel obecné a chlapecké školy měšťanské a okresní školní inspektor. Dne 25. září kloboučtí radní projednávali Růžičkův návrh: dozvídáme se, že Růžička objednal „pamětní desku bronzovou a květináče“ v ceně 2 000 korun, které žádal vyplatit, neboť „vybudování pomníku padlým přenechává zvláštnímu k tomu účelu se ustavivšímu komitétu“, jehož předsedou byl Karel Šild. (25. září tedy již byla pamětní deska objednaná, což korigu-

Vypálení Ploštiny a Prlova a jejich odraz v činnosti Mimořádného lidového soudu v Uherském Hradišti

Burning Down of Villages Ploština and Prlov and the Effect This Deed Had on the Activities of Extraordinary People's Court in Uherské Hradiště

Karolína Svitálková

Abstract:

The article strives to give a complex overview of anti-partisan activities in Walachia region during the months of April and May 1945. Apart from looking at the individual Nazi interventions, it was also my aim to map in detail reflection of these events on the Extraordinary People's Court in Uherské Hradiště. This meant, in reality, studying extensive court files and archival sources, and in doing so, establishing post-war fates of commanders of the Nazi units as well as persons who bore direct responsibility for this repressions or took a direct part in them.

Keywords:

Second World War, Partisan revolt, Ploština, Extraordinary People's Court

Anotace

Cílem práce je podat komplexní přehled o protipartyzánských akcích na Valašsku v dubnu a květnu 1945. Kromě průběhu jednotlivých lokálních nacistických zásahů bylo mým záměrem podrobně zmapovat odraz těchto událostí před MLS v Uherském Hradišti. Konkrétně to znamenalo prostudovat obsáhlé soudní spisy a archivní prameny a zjistit tak poválečné osudy velitelů nacistických jednotek a osob, které nesou za tyto represe zodpovědnost nebo byli přímými účastníky.

I. Úvod

Během období nacistické okupace se na protektorátním území vyvíjely různé formy odbojového hnutí. Jedním z nich byly partyzánské jednotky, které se prvně objevují na území Moravy v průběhu roku 1942. Hlavním impulzem pro zvýšení partyzánské aktivity na Valašsku se stalo vypuknutí Slovenského národního povstání dne 29. srpna 1944 a následné výsadky partyzánských skupin vysílané ukrajinským štábem v Kyjevě. Jedním z desantů byl oddíl Jana Žižky z Trocnova působící od září 1944 na území Valašska, později známý jako 1. čs. partyzánská brigáda Jana Žižky. Nacisté na vzniklou situaci reagovali zvýšenou aktivitou a terorem vůči civilnímu obyvatelstvu. K tomu využívali určené protipartyzánské složky jako ZbV-Kommandos, tzv. oddíly ke zvláštnímu použití, a Jagdkommandos, tzv. stíhací oddíly. Do té doby si vystačili pouze s volavčí sítí agentů – provokatérů. Nyní spojili dvě metody a využívali tak své konfidenty ve spolupráci s výše uvedenými oddíly. Pro umocnění strachu bylo také v řadě obcí na Valašsku přistupováno k veřejným popravám partyzánů a jejich podporovatelů.

Partyzáni již od března 1945 zvyšovali svou aktivitu, proto se během dubna a na začátku května 1945 uskutečnilo několik krutých lokálních akcí vůči místům na Valašsku, kde se partyzáni prokazatelně zdržovali. Jednalo se o paseky Ploština a Ryliska, kde konkrétně operoval partyzánský oddíl v čele s Grigorijem Slepcevem, dále o obec Prlov, Juříčkův mlýn, jež plnil funkci partyzánské ozdravovny, a také o Vařákovy a Vajíkovy paseky. Všechny akce na uvedených místech měly podobný scénář, domy byly vydrancovány, podrobně prohledány a poté vypáleny. Civilisté byli na místě týráni a mnoho z nich během akce přišlo o život.